

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach**

Katowice, dnia 4 lipca 2011 r.

**Pan
prof. dr hab. inż. Jan Pilarczyk
Dyrektor
Instytutu Spawalnictwa
w Gliwicach**

LKA-4101-03-09/2011/P/11/159

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 roku o *Najwyższej Izbie Kontroli*¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach przeprowadziła kontrolę Instytutu Spawalnictwa w Gliwicach (zwanego dalej „Instytutem”) w zakresie gospodarowania majątkiem w latach 2009-2010, a w zakresie dostosowania statutu i regulaminu organizacyjnego do postanowień ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o *instytutach badawczych*² – do 31 marca 2011 r.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli, podpisanym w dniu 2 czerwca 2011 r., Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Panu Dyrektorowi niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność Instytutu w zakresie spraw objętych kontrolą.

Powyższą ocenę uzasadniają następujące oceny częściowe i ustalenia kontroli:

1. NIK ocenia pozytywnie prowadzenie przez Instytut działalności innej niż podstawowa

W okresie objętym kontrolą, poza działalnością podstawową³, Instytut prowadził działalność gospodarczą, polegającą na sprzedaży usług związanych ze spawalnictwem.

¹ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.

² Dz. U. Nr 96, poz. 618.

³ Tj. działalnością, o której mowa w art. 2 ust. 1 i 2 obowiązującej do 30 września 2010 r. ustawy z dnia 25 lipca 1985 r. o *jednostkach badawczo-rozwojowych* (Dz. U. z 2008 r. Nr 159, poz. 993 ze zm.), zwanej dalej „ustawą o jbr”, oraz w art. 2 ust. 1-3 obowiązującej od 1 października 2010 r. ustawy o *instytutach badawczych*.

Działalność ta była dopuszczalna w świetle postanowień statutu Instytutu i prowadzona zgodnie z zasadami określonymi w ustawie z dnia 2 lipca 2004 r. *o swobodzie działalności gospodarczej*⁴. Przychody z tej działalności wyniosły 2 320,9 tys. zł w 2009 r. i w 2 416,9 tys. zł w 2010 r., co stanowiło odpowiednio 11,3 % i 11,8 % ogółu przychodów Instytutu w tych latach. Działalność tę wydzielono (wyodrębniono) pod względem finansowym i rachunkowym z działalności podstawowej, zgodnie z postanowieniami art. 2 ust. 5 ustawy *o jbr* oraz art. 2 ust. 4 ww. ustawy *o instytutach badawczych*. W ocenie NIK, podejmowana przez Instytut działalność gospodarcza nie ograniczała możliwości prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej.

Dochody z prowadzonej działalności, w tym gospodarczej, podlegały opodatkowaniu na zasadach określonych w ustawie z dnia 15 lutego 1992 r. *o podatku dochodowym od osób prawnych*⁵ i w ustawie *o jbr*. Według złożonych przez Ośrodek w terminie zeznań o wysokości osiągniętego dochodu (deklaracje CIT-8) zdecydowana większość uzyskanych dochodów była zwolniona z tego podatku, a należny podatek wyniósł 195,1 tys. zł w 2009 r. i 170,3 tys. zł w 2010 r. Instytut wywiązywał się również z zobowiązań z tytułu podatku od nieruchomości związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej. Kwota tego podatku wyniosła 20,5 tys. zł w 2009 r. i 13,5 tys. zł w 2010 r.

Stosownie do wymogów art. 54 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. *Przepisy wprowadzające ustawy reformujące system nauki*⁶, statut i regulamin organizacyjny Instytutu dostosowano do postanowień ustawy *o instytutach badawczych* przed upływem 6 miesięcy od dnia jej wejścia w życie.

2. NIK ocenia pozytywnie sytuację ekonomiczno-finansową Instytutu

W okresie objętym kontrolą Instytut osiągał zysk finansowy netto, który w 2009 r. wyniósł on 1 791,3 tys. zł, a w 2010 r. – 2 129,8 tys. zł. Zysk osiągnięto zarówno ze sprzedaży (694,0 tys. zł w 2009 r. i 575,8 tys. zł w 2010 r.), jak i z pozostałej działalności operacyjnej (odpowiednio: 916,5 tys. zł i 1 372,3 tys. zł) oraz z działalności finansowej (375,8 tys. zł i 352,0 tys. zł). W latach 2009-2010 Instytut posiadał płynność finansową, co pozwalało na bieżące i terminowe regulowanie zobowiązań (nie poniesiono kosztów z tytułu opóźnionych płatności).

⁴ Dz. U. z 2010 r. Nr 220, poz. 1447, ze zm.

⁵ Dz. U. z 2000 r. Nr 54, poz. 654, ze zm.

⁶ Dz. U. Nr 96, poz. 620, ze zm.

Należności Instytutu (po uwzględnieniu odpisów aktualizujących) wynosiły 1 547,4 tys. zł na koniec 2009 r. i 1 462,6 tys. zł rok później, z czego odpowiednio 79,5 % i 79,0 % stanowiły należności z tytułu dostaw i usług. Kwota tych należności, niezapłaconych do 4 marca 2011 r., wynosiła 391,7 tys. zł (33,9 % należności z tego tytułu na koniec 2010 r.). Wartość odpisów aktualizujących należności wyniosła 743,8 tys. zł w 2009 r. i 898,1 tys. zł w 2010 r., na co składały się należności w postępowaniach upadłościowych, układowych i egzekucyjnych, należności wątpliwe, potwierdzone orzeczeniami sądów i dochodzone na drodze sądowej. Przychody finansowe Instytutu z tytułu należności odzyskanych po terminie płatności (odsetek) wyniosły w okresie objętym kontrolą 6,2 tys. zł. Instytut dochodził swoich należności na drodze sądowej, a informacje o dłużnikach kierował do rejestru dłużów.

3. NIK ocenia pozytywnie, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, przestrzeganie procedur rozporządzania mieniem, w szczególności składnikami mienia trwałego

Stosownie do art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. *o rachunkowości*⁷, w okresie objętym kontrolą Instytut przeprowadzał inwentaryzację aktywów na ostatni dzień każdego roku obrotowego, a inwentaryzację środków trwałych zaliczanych do nieruchomości przeprowadzono w 2010 r., zgodnie z wymogami art. 26 ust. 3 pkt 3 tej ustawy, który stanowi, że aktywa te należy inwentaryzować nie rzadziej, niż raz na 4 lata (ich poprzednia inwentaryzacja miała miejsce w 2007 r.). Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie amortyzacji i umarzania środków trwałych.

Spośród składników majątku trwałego, w okresie objętym kontrolą, Instytut sprzedał prawo użytkowania wieczystego gruntu o powierzchni 5 537 m² wraz z budynkiem produkcyjnym o powierzchni użytkowej 534,6 m². Nieruchomość tę, położoną w Kędzierzynie-Koźlu i od 5 lat nieużytkowaną, sprzedano bez przeprowadzenia kolejnego przetargu (w ogłoszonym wcześniej przetargu nie złożono żadnej oferty), zgodnie z postanowieniami § 29 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 października 1993 r. *w sprawie zasad organizowania przetargu na sprzedaż środków trwałych przez przedsiębiorstwa państwowe oraz warunków odstąpienia od przetargu*⁸. Cena sprzedaży tej nieruchomości wyniosła 80 tys. zł, a jej wartość rynkową oszacowano w operacie szacunkowym, sporządzonym przez rzeczoznawcę majątkowego, na kwotę 90,7 tys. zł (w ogłoszonym przetargu cenę wywoławczą ustalono na 92,0 tys. zł). Operat ten sporządzono w dniu 9 września 2008 r., a jego aktualności nie potwierdzono w okresie późniejszym.

⁷ Dz. U. z 2009 r. Nr 152, poz. 1223 ze zm.

⁸ Dz. U. z 1993 r., Nr 97, poz. 443 ze zm.

Oznacza to, że był on - stosownie do art. 156 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. *o gospodarce nieruchomościami*⁹ - nieaktualny zarówno w chwili sprzedaży tej nieruchomości (luty 2010 r.), jak i w momencie ogłaszania przetargu (listopad 2009 r.). Umowę sprzedaży (w formie aktu notarialnego) podpisali, w imieniu Instytutu, jego Dyrektor i specjalista ds. zamówień publicznych. NIK zwraca uwagę na konieczność ustalania ceny sprzedaży nieruchomości na podstawie aktualnych wycen ich wartości rynkowej.

Inną nieużytkowaną przez Instytut nieruchomość (położony w Kędzierzynie-Koźlu grunt o powierzchni 15 367 m² wraz budynkami i budowlami) użyczono w 2002 r. na okres 15 lat stowarzyszeniu „MONAR”, w celu utworzenia domu dla matek samotnie wychowujących dzieci, ofiar przemocy domowej i osób bezdomnych, a także realizacji programów profilaktycznych i aktywizujących te osoby. W umowie użyczenia postanowiono, że „MONAR” będzie ponosił koszty utrzymania i zabezpieczenia tej nieruchomości. Na jej użyczenie zgodę wyraził zarówno Minister Gospodarki, jak i Minister Skarbu Państwa (wymóg art. 5a ust. 1 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. *o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa*¹⁰).

Stan prawny nieruchomości należących do Instytutu był uregulowany, a dla każdego z jego budynków i obiektów prowadzono książki obiektów budowlanych.

W okresie objętym kontrolą nie wywiązano się w pełni z obowiązku przeprowadzania kontroli budynków i instalacji, wymaganych przepisami ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. *Prawo budowlane*¹¹. Przeprowadzano kontrole, o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1 lit. a-b *Prawa budowlanego*, i kontrole instalacji gazowej (lit. c), a ostatnią kontrolę, o której mowa w art. 62 ust. 1 pkt 2 *Prawa budowlanego*, przeprowadzono w czerwcu 2006 r. W latach 2009-2010 nie przeprowadzono natomiast kontroli stanu technicznego przewodów kominowych w obiektach Instytutu, co było wymagane przepisem art. 62 ust. 1 pkt. 1 lit. c *Prawa budowlanego* (kontrole takie należy przeprowadzić co najmniej raz w roku). Nie przeprowadzono ich, gdyż – jak wyjaśnił Dyrektor Instytutu – w jego budynkach prowadzone były i są prace remontowe. Dyrektor podał także, iż kontrole te zostaną przeprowadzone po całkowitym zakończeniu prac remontowych, tj. po październiku 2011 r. Zdaniem NIK, wskazane okoliczności nie zwalniają z obowiązku przeprowadzania wymaganych kontroli.

⁹ Dz. U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651, ze zm.

¹⁰ Dz. U. Nr 106, poz. 493, ze zm.

¹¹ Dz. U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118, ze zm.

4. W ocenie NIK sposób gospodarowania mieniem Instytutu nie miał negatywnego wpływu na jego działalność badawczo-rozwojową, a posiadana aparatura nie ograniczała tej działalności

W okresie objętym kontrolą Instytut nie udostępniał odpłatnie swojego mienia innym podmiotom, w tym nie wydierżawiał i nie wynajmował pomieszczeń w należących do niego budynkach. Innym podmiotom nie udostępniano także aparatury naukowo-badawczej Instytutu (z wyjątkiem użyczenia innemu podmiotowi urządzenia spawalniczego na 6 dni w celu – jak wyjaśnił Główny Księgowy – przeprowadzenia wspólnych badań). Nieruchomości Instytutu nie obciążano z tytułu zabezpieczenia spłaty jego zobowiązań.

W latach 2009-2010 Instytut odnawiał zasoby aparatury naukowo-badawczej poprzez zakup urządzeń nowych i używanych. Badaniem w zakresie prawidłowości udzielania zamówień na dostawę tej aparatury objęto 8 z 9 zamówień o łącznej wartości 10,4 mln zł (brutto), udzielonych przez Instytut w tym okresie. Trzech z nich udzielono w trybie zamówienia z wolnej ręki, a 5 pozostałych – w trybie przetargu nieograniczonego, określonego w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. *Prawo zamówień publicznych*¹² (zwanej dalej „ustawą PZP”).

Udzielając zamówienia na dostawę szybkiej kamery w trybie z wolnej ręki za cenę 73,2 tys. zł brutto, postąpiono niezgodnie z przepisami art. 67 ustawy PZP. Jak wynika z wyjaśnień Kierownika Działu Informatyki, dotyczących okoliczności udzielenia tego zamówienia, podstawą zastosowania trybu z wolnej ręki była atrakcyjna cena urządzenia, którą zaproponował tylko jeden dostawca. Nie wynika z nich natomiast, że zachodziły przesłanki zastosowania tego trybu, określone w art. 67 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy PZP, na który pracownicy Instytutu powoływali się w dokumentacji postępowania i w wyjaśnieniach. Powyższy przepis dopuszcza bowiem stosowanie trybu z wolnej ręki w sytuacji, gdy dostawa może być zrealizowana tylko przez jednego wykonawcę z przyczyn technicznych o obiektywnym charakterze. Umowę dostawy podpisali, w imieniu Instytutu, w lipcu 2009 r. Z-ca Dyrektora i Główny Księgowy Instytutu.

W pozostałym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości dotyczących stosowania ustawy PZP. Wg wyjaśnień Dyrektora Instytutu, zakupioną aparaturę wykorzystywano w jego działalności, a stan jego wyposażenia w tę aparaturę w stosunku do potrzeb Instytutu był dobry.

¹² Dz. U. z 2010 r. Nr 113, poz. 759 ze zm.

Ponadto, NIK zwraca uwagę, że składając w czerwcu 2009 r. zamówienie na dostawę oprogramowania i czujnika siły do maszyny wytrzymałościowej MTS o wartości 89 670 zł (z VAT), Kierownik Działu Technicznego naruszył zasady reprezentacji jednostek badawczo-rozwojowych, obowiązujące do 30 września 2010 r. Art. 76 ustawy *o jbr* stanowił, że w sprawach nieuregulowanych tą ustawą należy stosować przepisy dotyczące działalności przedsiębiorstw państwowych. W art. 50 ust. 2 ustawy z dnia 25 września 1981 r. *o przedsiębiorstwach państwowych*¹³ podano natomiast, m.in., że jeżeli czynności prawne mogą spowodować powstanie zobowiązania o wartości powyżej 5 tys. zł, do skuteczności oświadczenia woli wymagane jest współdziałanie co najmniej dwóch osób. Wyjaśniając przyczyny tej nieprawidłowości, ww. Kierownik podał, że zamówienia nie złożył jednoosobowo, gdyż zakup ten znajdował się w planie zadań Instytutu, zatwierdzonym przez Dyrektora. Zdaniem NIK, zamieszczenie w planie tego zakupu nie oznaczało jednak jego dokonania i w związku z tym nie usprawiedliwia powstałej nieprawidłowości.

W latach 2009-2010 Instytut zgłosił do ochrony w Urzędzie Patentowym 4 patenty, przyznano mu 3 patenty zgłoszone przed 2009 r., a jego przychody z tytułu sprzedanych licencji i praw majątkowych wyniosły 32,2 tys. zł.

W okresie objętym kontrolą Instytut nie angażował środków finansowych i rzeczowych w tworzenie podmiotów gospodarczych, w tym poprzez obejmowanie udziałów lub akcji w spółkach prawa handlowego. Na koniec 2010 r. posiadał natomiast wszystkie udziały (o wartości bilansowej 3,2 mln zł) utworzonego w 2004 r. Zakładu Budowy Urządzeń Spawalniczych „ZBUS” Sp. z o.o. w Gliwicach, zajmującego się produkcją i naprawą urządzeń i materiałów spawalniczych. Zgody na pokrycie kapitału zakładowego tej spółki w formie aportu (prawo użytkowania wieczystego gruntu, własności budynków oraz środków trwałych) udzielił zarówno Minister Gospodarki (zgodnie z wymogiem art. 14 ust. 9 ustawy *o jbr*), jak i Minister Skarbu Państwa (art. 5a ust. 1 ww. ustawy *o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa* w związku z art. 13a ust. 1 ustawy *o jbr*).

5. NIK ocenia pozytywnie wykonanie rocznych planów rzeczowo-finansowych oraz rzetelność sprawozdawczości w tym zakresie

Stosownie do art. 13 ust. 5 ustawy *o jbr*, podstawą gospodarki Instytutu były plany rzeczowo-finansowe ustalane przez jego Dyrektora i zaopiniowane przez Radę Naukową. Osiągnięte w 2009 r. przychody stanowiły 105,4 % przychodów planowanych, a poniesione

¹³ Dz. U. z 2002 r. Nr 112, poz. 981, ze zm.

koszty – 108,0 % kosztów zaplanowanych. Z kolei, w 2010 r. plan przychodów wykonano w 100,4 %, a kosztów - w 98,0 %.

Sprawozdania o działalności badawczej i rozwojowej (B+R) za lata 2009-2010 przekazywano do GUS terminowo. W sprawozdaniu za 2010 r. nie podano jednak kwoty przekazanej przez Instytut składki dla organizacji międzynarodowych w wysokości 52 tys. zł (jako przyczynę tego uchybienia Główny Księgowy wskazał błąd przy wprowadzaniu danych do systemu elektronicznego GUS). W trakcie kontroli NIK dokonano korekty sprawozdania.

Sprawozdania finansowe Instytutu za lata 2009-2010 sporządzano w terminie określonym w art. 52 ust. 1 ustawy o rachunkowości, a następnie, po pozytywnym zaopiniowaniu przez Radę Naukową, przesyłano Ministrowi Gospodarki, który zatwierdził sprawozdanie za 2009 r. na podstawie art. 13 ust. 6 ustawy o jbr (do zakończenia kontroli Instytut nie otrzymał informacji o zatwierdzeniu sprawozdania za 2010 r.).

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

- ***niezwłoczne przeprowadzenie kontroli stanu technicznego przewodów kominowych, o której mowa w art. 62 ust. 1 pkt. 1 lit. c Prawa budowlanego, w obiektach Instytutu, które nie były poddawane tym kontrolom w ostatnich latach.***

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Pana Dyrektora, w terminie 15 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosku bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosku lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Panu prawo zgłoszenia na piśmie do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosku, zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.